

УДК: 35.01: 659.3

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

DOI 10.30838/ P.ES.2224.040719.103.551

JEL: O20, O38, O52

**Орловська Ю. В., д.е.н.,
Кахович О. О., к.н.держ.упр.,
Квактун О.О., к.е.н.**

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро

Метою статті є визначення основних принципів та напрямів реалізації державного управління на основі дослідження якісних характеристик інформаційного суспільства. Проблеми ефективного формування та реалізації державної політики розвитку інформаційного суспільства, відсутність налагодженого механізму державного управління в інформаційній сфері загрожують національній безпеці та унеможливають участь України у світовому інформаційному просторі. Розвиток інформаційного суспільства ставить нові вимоги до державного управління оскільки інформаційна сфера є джерелом загроз та небезпек для національної безпеки. У статті визначено ознаки інформаційного суспільства, напрями розвитку інформаційного суспільства, загрози національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері. Розвиток сучасного суспільства, в якому постійно підвищується рівень інформатизації, зростає частка зайнятих в інформаційній сфері, практично кожна людина отримує, передає та використовує інформацію, користуючись інформаційно-комунікаційними технологіями вимагає державного регулювання. У статті визначено напрями та принципи державної інформаційної політики. Зазначено, що основними суб'єктами реалізації державної політики в сфері інформаційної безпеки, в межах їх повноважень та завдань, є: Служба безпеки України; Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство оборони України; Служба зовнішньої розвідки України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство цифрової трансформації України, Державне агентство з питань електронного урядування України. Державна політика у сфері розвитку інформаційного суспільства має зосереджуватися на задоволенні та захисті інтересів та потреб громадянина, бізнесу і держави в інформаційній сфері. Процеси вироблення, споживання, розповсюдження та розвитку публічного стратегічного контенту та інформації повинні реалізуватися в інтересах суспільства і держави. Зазначено, що кібернетичні, телекомунікаційні та інші автоматизовані комп'ютерні системи, що формують основу внутрішньодержавного інформаційного простору потребують досконалої системи захисту. Для забезпечення ефективної участі України у

світовому інформаційному просторі подальших досліджень вимагають механізми та конкретні інструменти державного управління розвитком інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформаційні потреби; інформаційне суспільство; інформаційна безпека; інформаційна політика; державне управління

UDC: 35.01: 659.3

PUBLIC ADMINISTRATION OF THE INFORMATION SOCIETY DEVELOPMENT IN UKRAINE

DOI 10.30838/ P.ES.2224.040719.103.551

JEL: O20, O38, O52

**Orlovska Yu., Dr. in Econ. Sc.
Kakhovych O., PhD in Public Administration,
Kvaktun O., PhD in Economics**

Prydniprovska state academy of civil engineering and architecture, Dnipro

The purpose of the article is to determine the basic principles and directions of public administration implementation on the basis of research of qualitative characteristics of the information society. The problems of effective formation and implementation of the state policy of development of the information society, the lack of a well-established mechanism of public administration in the information sphere threaten national security and make it impossible for Ukraine to participate in the world information space. The development of the information society places new demands on public administration as the information sphere is a source of threats and dangers to national security. The features of the information society, the directions of development of the information society, threats to national interests and national security in the information sphere have been identified in the article. The development of a modern society, in which the level of informatization and the share of employees in the information sphere is constantly increasing, shows that practically every person receives, transmits and uses information. Using information and communication technologies requires state regulation. Directions and principles of the state information policy have been defined in the article. It has been stated that the main subjects of the implementation of state policy in the field of information security, within the limits of their powers and tasks, are: Security Service of Ukraine; Ministry of Internal Affairs of Ukraine; Ministry of Defence of Ukraine; External Intelligence Service of Ukraine, Ministry of Information Policy of Ukraine, Ministry of Digital Transformation of Ukraine, State Agency for Electronic Governance of Ukraine. State policy in the field of information society development should focus on satisfying and protecting the interests and needs of the citizen, business and state in the information sphere. The processes of production, consumption, dissemination and development of public strategic content and information should be carried out in the interests of society and the state. It has been stated that cybernetic, telecommunication

and other automated computer systems, which form the basis of the national information space, need a perfect security system. In order to ensure effective participation of Ukraine in the global information space, further research requires mechanisms and specific instruments of state governance for the development of the information society.

Keywords: information needs; information society; information security; information policy; public administration in the information society

Актуальність. Проблеми ефективного формування та реалізації державної політики розвитку інформаційного суспільства, відсутність налагодженого механізму державного управління в інформаційній сфері загрожують національній безпеці та унеможливають участь України у світовому інформаційному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблем державного управління в інформаційній сфері та забезпечення інформаційної безпеки займалися, зокрема Н. Грицяк, Л. Литвинова, В. Єжунінов, Р.Калюжний, В. Костицький, П.Мельник, В. Антонов, Є. Скулиш, В. Грохольський, В. Ліпкан та інші. Проте питання інституційного забезпечення та деякі питання концептуального значення потребують актуалізації. Проведення наукового аналізу державного управління інформаційною сферою дозволить забезпечити активну участь держави в розвитку інформаційного суспільства.

Метою статті є визначення основних принципів та напрямів реалізації державного управління на основі дослідження якісних характеристик інформаційного суспільства.

Виклад основних результатів дослідження. Активне застосування інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя вимагає формування ефективної державної політики розвитку інформаційного суспільства.

Інформаційне суспільство – це етап розвитку людського суспільства, в якому держава забезпечує високий рівень інформатизації суспільства, значна частка працездатного населення зайнята в інформаційній сфері, практично кожна людина, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, отримує, передає та використовує інформацію.

До інформаційного належить суспільство в якому [1]:

1. Будь-хто, будь-де й у будь-який час має можливість одержати будь-яку інформацію, необхідну для вирішення особистих і соціально значущих завдань.

2. Сучасна інформаційна технологія виробляється, функціонує і є доступною будь-якому індивіду, групі чи організації.

3. Існують розвинені інфраструктури, що забезпечують створення національних інформаційних ресурсів у обсязі, необхідному для підтримки науково-технологічного й соціально-історичного прогресу.

4. Відбувається процес прискореної автоматизації й роботизації всіх сфер і галузей виробництва та управління.

5. Здійснюються радикальні зміни соціальних структур, наслідком яких є розширення сфери інформаційної діяльності та послуг.

6. Збільшується кількість працівників, які займаються створенням, збиранням, відображенням, реєстрацією, накопиченням, збереженням і поширенням інформації.

Інформаційному суспільству притаманні наступні ознаки: відкриті можливості для будь-якої фізичної особи отримати будь-яку інформацію для вирішення питань особистого чи суспільного характеру; наявність та доступність сучасної інформаційної технології будь-якій фізичній чи юридичній особі; розвиненість інформаційної інфраструктури; створення національних інформаційних ресурсів; прискорена автоматизація та роботизація всіх сфер і галузей національного господарства, розширення сфери інформаційної діяльності; зростання кількості зайнятих у інформаційній сфері національного господарства.

В Україні розвиток інформаційного суспільства здійснюється за наступними напрямками:

- впровадження технологій електронного урядування;
- забезпеченню широкого доступу до мережі Інтернет громадянам;
- розміщенню в мережі Інтернет інформації про Україну та про діяльність органів державної влади;
- розвитку цифрового телебачення;
- розвитку електронної комерції.

В умовах інформаційного суспільства посилюються вимоги до людини. Людина виступає носієм інформаційних потреб. Одним із завдань забезпечення інформаційного суспільства є виявлення, вивчення та задоволення інформаційних потреб людини.

В теорії менеджменту в загальному вигляді потреби визначаються як психологічне або фізіологічне відчуття нестачі у чомусь або у комусь, переконання у тому, що чогось або когось бракує.

Інформаційна потреба – це потреба людини в інформації, яка виникає через недостатність знань, причому необхідна людині інформація формулюється в інформаційний запит.

В межах об'єктивного підходу, інформаційну потребу розглядають як необхідність використання всіх нагромаджених людством знань для вирішення конкретних завдань.

Інформаційні потреби належать до групи вторинних потреб. Вони є потребами психологічного походження, а тому характеризуються значною індивідуальністю, оскільки у кожної людини є особисті моральні якості, запити та індивідуальні ознаки. Виявляти потреби можливо на основі аналізу поведінки конкретної людини або групи осіб, оскільки потреба є своєрідним мотивом, що спонукає людину до дії.

Інформаційні потреби мають свої характерні риси, зокрема:

- Інформаційні потреби – суто соціальне явище, вони змінюються відповідно до змін людського суспільства. Інформаційні потреби людини спонукають її до пошуку інформації в різних джерелах та до купівлі носія цієї інформації. Отже, мова йде про наявність ринкових відносин між виробником та споживачем інформації, кожен з учасників цих відносин отримує задоволення власних потреб, споживач отримує необхідну йому інформацію, виробник отримує фінансову вигоду та особливий продукт – можливість впливати на одержувача інформації.

- Пертинентне відношення до інформації, яке викликає появу нових потреб. Інформаційні потреби викликані нестачею знань, в ході отримання цих знань в інформаційному циклі породжуються нові інформаційні потреби користувача, тобто виникає, так звана, ланцюгова реакція на інформаційний запит.

- Цінність інформації може бути відроджена, як по суті, так і для нового користувача. В один момент інформація може повністю втратити цінність для одного користувача, але в той же момент вона може бути знову предметом споживання вже для іншого користувача. Або можливою є також ситуація, в якій перший користувач суттєво розширить своє коло інтересів чи підвищить рівень знань, що дозволить йому виявити в цій інформації нові знання.

- Інформаційні потреби мають індивідуальний характер, оскільки залежать від самого поля дослідження і від особливостей людини, яка займається дослідженнями.

Розвиток інформаційного суспільства ставить нові вимоги до державного управління оскільки інформаційна сфера є джерелом загроз та небезпек для національної безпеки. Інформаційне середовище є об'єктом національної безпеки [2, ст. 3]. До загроз національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері належать [3,ст.8] загрози комунікативного характеру в сфері реалізації потреб людини і громадянина, суспільства та держави щодо продукування, споживання, розповсюдження та розвитку національного стратегічного контенту та інформації; а також загрози технологічного характеру в сфері функціонування та захищеності кібернетичних, телекомунікаційних та інших автоматизованих систем, що формують матеріальну основу внутрішньодержавного інформаційного простору. Серед основних загроз внутрішнього та зовнішнього виду можна виокремити відсутність цілісної комунікативної політики держави; проблема співвідношення відкритості та обмеження доступу до інформації [4]; недостатній рівень медіакультури суспільства; електронний контроль за користувачами (приватним життям громадян, органів державної влади і місцевого самоврядування, бізнес-структур, діяльністю політичних організацій; порушення інформаційно-психологічної безпеки; кібертероризм та кіберзлочинність.

Інформація з об'єкта захисту перетворилася на засіб впливу. Індивідуальна, суспільна та масова свідомість все більшою мірою піддається агресивним інформаційним впливам, що нерідко завдає шкоди моральному здоров'ю громадян, руйнує духовні норми життя суспільства, призводить до дестабілізації соціально-політичної обстановки. [5, с.170]

Практики наголошують, що злочинність практично миттєво пристосовується до будь-яких змін у суспільному житті [6]. Отже, в майбутньому злочини в інформаційній сфері та з допомогою інформаційних засобів і технологій будуть розширюватися і удосконалюватися. Тому вкрай важливо навчитись оперативно виявляти способи вчинення злочинів у інформаційній сфері сьогодні та прогнозувати їх розвиток в перспективі.

З метою протидії зазначеним загрозам необхідно:

- забезпечити комплексний підхід до реагування, як з боку правоохоронних та інших органів влади, так і суспільства;
- якісне кадрове забезпечення [7, с.9];

- підтримувати адекватність законодавчої бази, яка поки що відстає від розвитку інформаційних технологій;
- розвивати вітчизняну інформаційну інфраструктуру, зменшити та в перспективі усунути залежність українського інформаційного простору від іноземних сегментів;
- працювати над створенням вітчизняних інформаційних продуктів, зроблених з використанням вітчизняного, власного історичного досвіду, з урахуванням власних цінностей та характеристик [4].

В Україні сформовано основні правові засади побудови інформаційного суспільства шляхом прийняття ряду нормативно-правових актів, які, зокрема, регулюють суспільні відносини у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства, створення інформаційних електронних ресурсів, захисту прав інтелектуальної власності на такі ресурси, гарантій та механізму доступу до публічної інформації, розвитку електронного урядування та відкритого уряду, електронного документообігу, інформаційної безпеки тощо. Для повноцінного розвитку інформаційного суспільства в Україні необхідно забезпечити:

- високий рівень державної координації при створенні елементів інформаційної інфраструктури, зокрема при побудові загальнодержавних, корпоративних і відомчих інформаційно-телекомунікаційних мереж, а також при впровадженні послуг, що надаються за допомогою Інтернет-технологій. [5, с.173];
- структурованість та узгодженість інформаційного законодавства;
- визначення розвитку інформаційного суспільства пріоритетним напрямом розвитку всієї країни;
- застосування комплексної державної інформаційної політики.

У Законі України “Про інформацію” державна інформаційна політика визначається як сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації [8]. Головними напрямами і способами державної інформаційної політики є:

- забезпечення доступу кожного до інформації;
- забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;

- створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;
- забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень;
- створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування;
- постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів;
- сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору;
- забезпечення інформаційної безпеки України;

Центральним органом, спеціально уповноваженим здійснювати координацію та контроль забезпечення інформаційної безпеки як складової національної безпеки і оборони в межах компетенції та покладених на нього функцій, є Рада національної безпеки і оборони України, яка, відповідно до своїх повноважень:

- визначає стратегічні національні інтереси України, концептуальні підходи та напрями забезпечення національної безпеки і оборони в інформаційній сфері;
- формує проекти державних програм, доктрин, законів України, указів Президента України, директив Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, міжнародних договорів, інших нормативних актів і документів з питань інформаційної безпеки України;
- координує і здійснює контроль над іншими державними органами сектору національної безпеки і оборони в сфері забезпечення інформаційної безпеки України;
- здійснює постійний моніторинг впливу на національну безпеку процесів, що відбуваються в інформаційній сфері;
- визначає стан інформаційної агресії та звертається до Верховної Ради України з пропозицією про введення спеціального правового режиму захисту інформаційного простору держави.

Основними суб'єктами реалізації державної політики в сфері інформаційної безпеки, в межах їх повноважень та завдань, є: Служба безпеки України; Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство оборони України; Служба зовнішньої розвідки України, Міністерство

інформаційної політики України, Міністерство цифрової трансформації України, Державне агентство з питань електронного урядування України.

Основними напрямками державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки [є 9,ст.8]:

- забезпечення балансу між неухильним дотриманням конституційних прав і свобод людини в інформаційній сфері, зокрема свободи слова, та реалізацією державних функцій щодо своєчасного виявлення, запобігання, припинення та нейтралізації загроз інформаційній безпеці людини і громадянина, суспільства і держави;

- розвиток нормативно-правової бази для регулювання процесів розвитку інформаційного простору і його захисту від зовнішніх загроз та її гармонізація з нормами міжнародного права, вимогами міжнародного співробітництва, нормами і стандартами Європейського Союзу;

- розробка та реалізація ефективної державної інформаційної політики з метою розвитку національного інформаційного простору та гармонізації системи управління і координації між суб'єктами, які реалізують державну інформаційну політику та державну політику в сфері інформаційної безпеки;

- налагодження співпраці держави з громадським та приватним секторами, а також сприяння міжнародному співробітництву з метою реалізації державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки, а також створення якісного національного інформаційного продукту;

- всебічне сприяння, державна підтримка та пріоритетність створення і розповсюдження національного інформаційного продукту, в тому числі за межі України;

- використання українського національного інформаційного продукту для поширення в міжнародному інформаційному середовищі загальнолюдських цінностей та інформаційного розвитку людства, зокрема обміні з закордонними партнерами України баченням, підходами та механізмами протистояння новітнім викликам, спрямованим на демократичні цінності та свободу слова в інформаційному просторі, що були інспіровані деструктивною політикою інших держав.

Для розвитку інформаційного суспільства необхідно застосовувати принципи [9]: рівноправного партнерства державних органів, громадян і бізнесу; прозорості та відкритості діяльності державних

органів; гарантованості права на інформацію, вільного отримання та поширення інформації, крім обмежень, установлених законом; свободи вираження поглядів і переконань; правомірності одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; інформаційної безпеки; постійного навчання; підконтрольності та підзвітності державних органів громадськості; сприяння пріоритетному розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; чіткого розмежування повноважень і скоординованої взаємодії державних органів; гарантованості повного ресурсного забезпечення національних програм та проектів розвитку інформаційного суспільства.

Висновки. Розвиток сучасного суспільства, в якому постійно підвищується рівень інформатизації, зростає частка зайнятих в інформаційній сфері, практично кожна людина отримує, передає та використовує інформацію, користуючись інформаційно-комунікаційними технологіями вимагає державного регулювання. Державна політика у сфері розвитку інформаційного суспільства має зосереджуватися на задоволенні та захисті інтересів та потреб громадянина, бізнесу і держави в інформаційній сфері. Процеси вироблення, споживання, розповсюдження та розвитку публічного стратегічного контенту та інформації повинні реалізуватися в інтересах суспільства і держави. Кібернетичні, телекомунікаційні та інші автоматизовані комп'ютерні системи, що формують основу внутрішньодержавного інформаційного простору потребують досконалої системи захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції. / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховський. – К., 2006. –280 с.
2. Про основи національної безпеки України: закон України від 19.06.2003 № 964-IV/ Голос України від 22.07.2003. - №134, ст. 3.
3. Концепція інформаційної безпеки України: проект – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mir.gov.ua/ru/documents/30.html>, ст.8
4. Про національну безпеку України: закон України від 19 червня 2003 р. // ВВР України. –2003. –№ 39., стаття7.
5. Скулиш Є.Д. Інформаційна безпека: нові виклики українському суспільству. / Є.Д. Скулиш // Інформація і право. – 2012. – №2. –с.170-175.

6. Гіда О. Ф. Міжнародні ініціативи у сфері посилення інформаційної безпеки та протидії організованій злочинності. / О. Ф. Гіда // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією . - 2012. - Вип. 1. - С. 258-266.
7. Грохольський В.Л. Адміністративно-правові заходи боротьби з кіберзлочинністю в Україні. / В.Л. Грохольський // Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання : матеріали всеукр. наук.-практ.конф., м.Одеса, 21 жовтня 2016 р. – Одеса :ОДУВС, 2016. –233с.- С.9.
8. Про інформацію: закон України Відомості Верховної Ради України від 01.12.1992. – № 48, стаття 650.
9. Концепція інформаційної безпеки України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/fom/175056?>

REFERENCES:

1. Lipkan V. A., Maksymenko Ju. Je., Zhelihovs'kyj V. M. (2006). *Informacijna bezpeka Ukrai'ny v umovah jevrointegracii' [Information security of Ukraine in the context of European integration]*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Pro osnovy nacional'noi' bezpeky Ukrai'ny: zakon Ukrai'ny vid 19.06.2003 № 964-IV [On the basics of national security of Ukraine: Law of Ukraine of 19.06.2003 № 964-IV]. (2003, July 22). *Holos Ukrai'ny – Voice of Ukraine*, 134, p. 3 [in Ukrainian].
3. Konceptcija informacijnoi' bezpeky Ukrai'ny: proekt [The concept of information security of Ukraine: project]. *www.mip.gov.ua*. Retrieved from: <http://mip.gov.ua/ru/documents/30.html,st.8> [in Ukrainian].
4. Pro nacional'nu bezpeku Ukrai'ny: zakon Ukrai'ny vid 19 chervnja 2003 [On the national security of Ukraine: the law of Ukraine of 19 June 2003]. (2003, June 19). *VVR Ukrai'ny – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 39 [in Ukrainian].
5. Skulysh Je. D. (2012). Informacijna bezpeka: novi vyklyky ukrai'ns'komu suspil'stvu [Information security: new challenges for Ukrainian society]. *Informacija i pravo – Information and Law*, 2, 170-175 [in Ukrainian].
6. Gida O. F. (2012). Mizhnarodni iniciatyvy u sferi posylennja informacijnoi' bezpeky ta protydii' organizovanih zlochynnosti [International initiatives in strengthening information security and combating organized crime]. *Borot'ba z organizovanoju zlochynnistju i korupcijeju – Fighting organized crime and corruption*, 1, 258-266 [in Ukrainian].
7. Grohol's'kyj V. L. (2016). Administratyvno-pravovi zahody borot'by z kiberzlochynnistju v Ukrai'ni [Administrative and legal measures to combat cybercrime in Ukraine]. Proceedings from: *Kiberbezpeka v Ukrai'ni: pravovi ta organizacijni pytannja : materialy*

vseukr. nauk.-prakt.konf. – Cybersecurity in ukraine: legal and organizational issues: Ukrainian scientific and practical conf. (p.9). Odesa: ODUVS [in Ukrainian].

8. Pro informaciju: zakon Ukrai'ny Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny vid 01.12.1992. [About information: the law of Ukraine of the Verkhovna Rada of Ukraine of 01.12.1992]. (1992, December 01), *VVR Ukrai'ny – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 48 [in Ukrainian].
9. Konceptija informacijnoi' bezpeky Ukrai'ny [Information Security Concept of Ukraine]. *www.osce.org*. Retrieved from: <https://www.osce.org/uk/fom/175056?> [in Ukrainian].